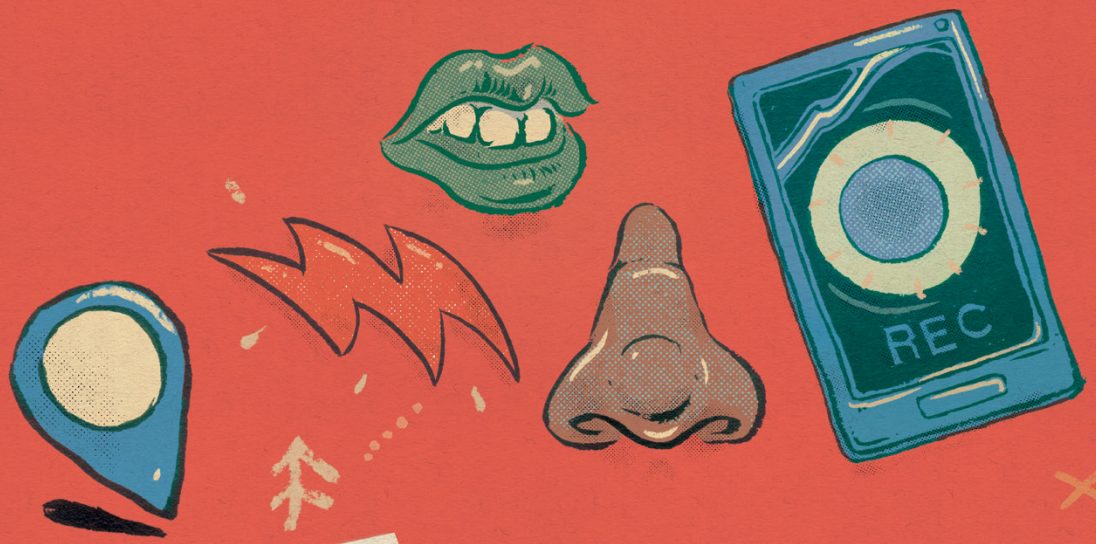

MUU

KULTTUURPIIRÂS JÁ -ÄRBI

Muu kulttuurpiirâs já -ärbi

Toimâtteijeeh: Marita Aikio, Unni Länsman, Miina
Seurujärvi, Jaakko Tuominen ja Anna Väänänen

Tuáijim já koveh: Ninni Kairisalo
Almostittee: Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura ry.
Kaikkien kaupunki! Osallisuutta, yhteisöllisyyttä
ja kestäviä tiloja -haahâ
Almostittemihe: 2021
Almostittee päikkisaje: Heelsig

ISBN: 978-952-69633-5-8

Mij lep uážžum torjuu Kaikkien kaupunki! Osallisuutta,
yhteisöllisyyttä ja kestäviä tiloja -haahân (2019–2021)
máttáättâs- já kulttuurministeriöst.

Suomen Kulttuuriperintö-kasvatuksen seura

KAIKKIEN KAUPUNKI!

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Saamelaisalueen koulutuskeskus
Sámi oahpahusguovddáš
Säämi máttáättâskuávdáš
Sää'm škooultemkõõskõs

SÁMEDIGGI
SÄMITIGGE
SÄÄ'MTE'ĠĠ
SAAMELAISKÄRÄJÄT

SIIDA
SAAMELAISMUSEO | LUONTOKESKUS

Ovdâsaahâ

Muu kulttuurpiirâs já -ärbi lii mátáátâsmaterial, mon ulmen lii pyehtiđ uáppeid uáinulâžžân sämmilii kulttuuräärbi já jieškote-uvlágán kulttuurpirrâsijd sehe pajediđ perustume toi kuáttá. Mátáátâsmateriaal hárjuttâsah nanosmitteh párnái já nuorâi ibárdâs kulttuurlii maaŋgâmuáđusâšvuođâst, pyeredeh kulttuurpirrâs luuhâmtááiđu já tuárjuh uáppei kulttuuridentiteet rahtâšume.

Oppâmaterial siskeeld 6 sierâ vijđosii hárjuttâs sämmilii kulttuuräärbi já kulttuurpirrâs ibbeerdmân ja oppâmân. Hárjuttâsah láá oovtâ tâi kyevti (45–90 min:d) oppâtiijme kukkosiih tâi ubâ peeivi pištee teemapeeivih. Mátáátâsmateriaaláin puáhtá ávhástâllâđ sierâlágán mátáátâsjuávhuiguin já taid puáhtá heiviittiđ älkkeht meiddei arâšoddâdem tâi kielâpiervâltoimâm uássin.

Hárjuttâsâin kuávdáš uásist láá uáppee jieijâs feerimmaailm, aaicâdmeh sehe maaŋgâpiäläliih digitááiđuh. Hárjuttâsâi olášutmân láá väljejum monâttâlmeh já toimâmvyevih, moh tuárjuh almoonvuáđusii oppâm já mátááttem luokkaviste ulguubeln. Hárjuttâssáid puáhtá ovtâstittiđ digitaallij čuávdusij kevttim já nanosmittiđ návt uáppei medialuuhâmtááiđu tarkkuustâlmáin ovdâmerkkân viermist kávnojeijee käldeid já arkkâduvâid sehe olášutmáin hárjuttâsâid jieškote-uvlágán digitaallij pargoniävuiguin.

Mij tuáivup, ete oppâmaterial läiđee nuuvt šoddâdeijeid ko uáppeid-uv vuájudâttâđ já movtijduđ ellee, raajijd rastelditttee já maaŋgâmuáđusii kulttuurärbi- já kulttuurpirâssoddâdmist.

Anna Väänänen, Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura ry.
Jaakko Tuominen, Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura
Marita Aikio, Sämitigge, škovlim- já oppâmaterialtoimâttâh
Miina Seurujärvi, Sämitigge, škovlim- já oppâmaterialtoimâttâh
Unni Länsman, Säämi mátáátâskuávdáš

Sämmilâš kulttuurärbi já kulttuurpiirâs

▶ EIJA OJANLATVA, SÄÄMIMUSEO SIIDA

Kulttuuráárbán kuleh moonnâm ääigist ärbejum amnâsliih já amnâsttes vuáválâšvuođah tâi ääših, moh muštâleh ulmui áárvuin, oskomušâin, taavijn já tiäđuin. Kulttuurärbi pirâstit mii jyehi saajeest: luánduenâduvâin já arkeologâlijn čuosâttuvâin mutâ meiddei kyláin já kaavpugijn. Toos kuleh madârvanhimijn oppum tááiđuh já mainâseh, tâi purrâmuš moos mij lijkkup, elleekoveh maid mij kejâdep sehe kirjálâšvuotâ, taaiđâ já muštomeerhah.

Kulttuurpiirâs hamâšuvá sierâlágán já sierâahasijn enâduvâin, rahtum pirrâsijn já arkeologâlii kulttuuräärbist. Tom hämmejeh mii pirrâsist uáinojeijee luodah ulmuu tooimâin já vuáruvaiguttâsâst luándoin ain ovdâhistorjálii ääigist onnáá peeivi räi.

Sämmilii kulttuurpirrâsist kulttuurpirrâs niäljád, uáinimettumis element, lii ärbivuáválâš tiätu, mii ana sistees paihijd tâi kuávloid lahtojeijee tiäđu, tegu mainâsijd, päikkinoomâid, luođijd, liivđijd já leuddijd. Sämmilâš ärbivuáválâš tiätu lii sirdâšum njálmálávt suhâpuolvâst nuubán čyeti-iivij ääigi. Tot siskeeld tiäđu kuávlui kevttimist já historjást, tegu

Luuhâmonnâ!

Päivi Magga, Eija Ojanlatva
(2015) *Ealli biras – Elävä ympäristö: saamelainen kulttuuriympäristöohjelma*

pase paaihijn, suuvâ kuátisoojijn, tâi jotteemkiäinuin já šiev pivdosoojijn. Ereslágán kulttuurtuávváást puáttee ulmui sämmilâš kulttuurenâdâh ij ain lekkâs veltihánnáá, ko sust váilu enâdâhân lahtojeijee ärbivuáválâš tiätu tâi sun ij määti tulkkuđ enâduvâst uáinojeijee, masa huámmášmettum tobdomeerhâid ulmuu tooimâin.

Ärbivuáválâš kulttuurenâdâh miäruštâlloo enâdâhhân, mast uáinojeh ulmuu luodah tâi vaiguttâs. Ton saajeest enâdâh, moos láá vaiguttâm válduášálávt luándu proseseh, miäruštâlloo luánduenâdâhhân. Sämmilâš kulttuurenâdâh lii ovdil pääccám váhá tegu luánduenâduv já kulttuurenâduv kooskân, ko ärbivuáválâš sämmilâš eellimvyehi lii kuáđđám pirrâsân uccáá luodâid.

Luándoin láá iällám täsitiädust. Pirrâs faallâm resurseh iä lah kevttum nuuhâm räi, vâi toh liččii meiddei puáttee suhâpuolvâi kevttimist. Sierâ kuávlui árvu já pyerivuotâ lii lamaš toi faallâm resursijn, tegu puorijn jevilenâmijn, kyeličaasijn tâi lyemejeegijn.

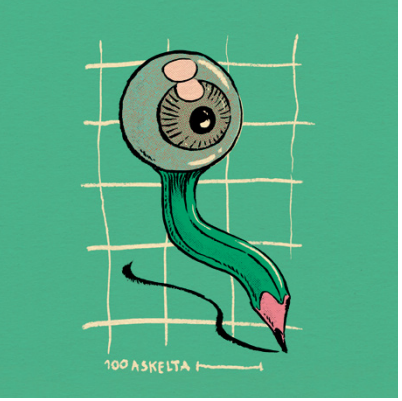

HÁRJUTTÂS 1

Digitaallâš sundástem sämmilii kulttuurpirrâsist

Heivee: Maaŋgâsuárgásiih, historjá, pirâstiätu, biologia, valastâllâm, kielah já kirjálâšvuotâ
Pištem: Teemapeivi tâi kuhheeb proojeekt
Mittomeeri: Aicâdiđ päikkisaje tâi -kuávlu eromâš jiešvuođâid, iberdiđ ulmuu já pirrâs vuáruvaiguttem aldapirrâsist sehe tubdâđ páihálii kulttuuräärbi

Materialeh:

- Piergâseh tiäđu uuccâm várás
- Puáris arkkâdâhkoveh aldapirrâsist já káárták aldakuávluin. Puáris káártáid puáhtá uuccâđ čujottâsâst vanhatkartat.fi já arkkâdâhkuuvijd ovdâmerkkân Aalmuglâškirjeráju (Kansalliskirjasto) päikkieennâmlij arkkâduvâi, kirjeráajui já museoi digitaallij amnâstuvâi uuccâmpalvâlusâst čujottâsâst finna.fi sehe Europeana Collections – eurooplij arkkâduvâi já museoi digitaallijn kulttuuräärbi tiätuvuáđuin
- Hárjuttâsâst puáhtá ávhástâllâđ meiddei almugijkoskâsijn tiätuvuáđuiguin, tegu ovdâmerkkân Taažâ staatâ kárttátiätupalvâlussáin (kartverket.no) tai digitaallijn museoin (digitaltmuseum.no)

Hárjuttâs:
Tutkâđ já viärdádâllâđ puáris káártáid sehe arkkâdâhkuuvijd uáppeiguin jieijâs päikkikode tâi sämikuávlu kulttuurpirâsčuosâttuvâin. Jyehi uáppee tâi uccâjuávkku väljee oovtâ kulttuurpirâsčuosâttuv, moos sij vuájudâtteh. Kulttuurpirâsčuosâttuvah pyehtih leđe ovdâmerkkân toovlášpasâttâsah, enâduvah, juuvah já vyevdih, kuáttumeh tâi rahtum kulttuurpirâsčuosâttuvah.

Uuccâđ lasetiäđu kulttuurpirâsčuosâttuvâin Museovirgáduv digikárttápalvâlusâst (kartta.museoverkko.fi) tâi väldikodálávt

Lijgepargo! Čielgâdiđ meiddei puárásub suhâpuolvâ muštoid, mainâsijd já muštâlusâid. Sahhiittâllâđ ovdâmerkkân ahadum naaburijd, huolhijd tâi luáttámušulmuid já koijâdiđ, magareh pääihih pirrâsist láá lappum tâi maht sierâ pääihih láá muttum ääigi mield.

merhâšittee rahtum kulttuurpirrâsij siijđoin rky.fi. Uápásmiđ toos, kost väljejum čuosâttuvah láá, uuccâđ čuosâttuvâid káártást já soijiđ taid ohtâsii pääppár- tâi digitaallii kárttávuáđun.

Ko jyehi uáppest tâi uccâjuávhust lii jieijâs kulttuurpirâsčuosâttâh, savâstâllâđ čuávuváin fáádáin:

- Maggaar historjá paihijd lahtoo?
- Magareh kevttimulmeh čuosâttuvâin láá lamaš ovdil?
- Magareh tooimah čuosâttuvâin láá tääl?
- Lii-uv päikki kiävtust, veikâ tast iä oinuu kevttim luodah?
- Magareh mainâseh tâi muštâlusah čuosâttuvâi pirrâ láá lemin?
- Magarijd päikkinoomâid káártást puáhtá kavnâđ? Maht kielâi maaŋgâmuáđusâšvuotâ tiättoo päikkinoomâin? Nabai spiekâsteh-uv päikkinoomah algâalgâlijn (sämikielâlijn) noomâin?
- Maid noomah muštâleh aldapirrâsist?
- Maggaar jávuttes tiätu tâi siärvus siste leijee tiätu pääikán puáhtá lohtuđ? Maht jávuttes tiätu sirdoo čuávuvâš suhâpuolváid?
- Suogârdâllâđ loopâst, mondiet čuosâttuvâi siäiludem já tain huolâttem lii tehálâš. Magareh aštuuh čuosâttuvváid láá lemin?

Tastmaŋa puáhtá olášuttiđ digitaallii sundástem ovdâmerkkân Google Earth -palvâlussáin aldapirrâs tutkâmin já aaicâdmin oppâtiijme tâi teemapeeivi uássin. Teemapeeivi ääigi puáhtá uuccâđ lasetiäđuid já dokumentistiđ čuosâttuvâi tááláá tile ovdâmerkkân čuovâkuvviimáin já videokuvviimáin.

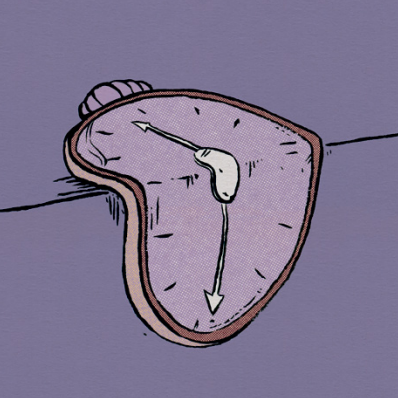

HÁRJUTTÂS 2

Muštoh káártást

Heivee: Maaŋgâsuárgásiih, kielah já kirjálâšvuotâ, historjá, eennâmtiätu
Pištem: 45–90 min:d, teemapeivi tâi kuhheeb proojeekt
Mittomeeri: Lasettiđ ibárdâs kulttuurlii maaŋgâmuáđusâšvuođâst já kulttuuridentiteetist, nanosmittiđ pirrâs luuhâmtááiđu
Materialeh:

- Kárttávuáđu aldapirrâsist, A4-pääppäraarkah, peenah tâi muulsâiävtulávt digitaallâš kárttávuáđu Google My Maps, mon puáhtá tievâsmittiđ siärvuslávt (uáppeid päächih jieijâs versioh). Kárttáin porgâm puáhtá juátkiđ jiečânávt jis haalijd.

Hárjuttâs:
Suogârdâllâđ vistig oovtâst, ete maggaar tiäđu aldapiirâs čiähá olssis. Moin lain eres ulmui mainâseh, historjá tâi mielâkuvviittâs láá pirrâs uási? Maht taah vaigutteh mielâkuuvijd tâi pääihi feerimân?

Tastmaŋa čálloo jieijâs aldapirrâsân tâi päikkisajan lahtojeijee mielâsâš, jiäráskittee tâi murâšmielâlâš mušto, mii lahtoo tiätu pirrâsân tâi pääikán. Muštoid lahtojeijee päikki sáttá leđe ovdâmerkkân kyeli- tâi meccipivdosaje, iälátttâssáid lahtojeijee čuosâttâh, perruu já suuvâ kesi- tâi tälviaassâmpäikki tâi miinii eres muštoid pajedeijee čuosâttuvâid.

Muštoi kieđâvušmist puáhtá anneeđ iššeen čuávuváid koččâmušâid:

- Kost mij lep? Kuás?
- Ohtuu vâi kiäinnii?
- Mii tábáhtui tâi maht oroi?

Tastmaŋa muštoh čuákkojeh ohtâsii muštokáártá uássin já tot tarkkuustâlloo oovtâst. Muštokáártá puáhtá olášuttiđ meiddei digitaallávt ovdâmerkkân Googlen My Maps:ân.

- Moid soojijd muštoh láá šoddâm? Päächih-uv muštoin meerhah pirrâsân?
- Moh tahheeh taid vaigutteh? (Lii-uv päikki om. mielâkiddiivâš, kiäsutteijee, unohâs, teivâdmäid heivejeijee, suuhân merhâšittee, iäláttâsâi täähust tehálâš tâi mainâsärbivyevist riges?)
- Láá-uv tagareh pääihih, moh láá puohháid ohtâsiih tâi uáppáseh?
- Láá-uv pääihih, maid iä lohtuu muštoh tâi mainâseh? Mondiet návt?
- Loopâst suogârdâllâđ meiddei täsiárvusâšvuođâ já ovtviärdásâšvuođâ keččâmkuávlu: kiän mainâseh päächih čiähusân tâi iä oinuu pirrâsist?

Lijgepargo!

Muštoid puáhtá tutkâđ meiddei oovtâst vanhimijguin tâi áhuiguin já äijihijguin. Uuccâđ čuovâkuuvijd ovdâmerkkân päikkialbumijn tâi puáris čuovâkuuvijn. Pääihist puáhtá väldiđ meiddei tááláá ääigi čuovâkove, mast uáppee lii jieš mield. Uđđâ já puáris kuuvijn puáhtá hammiđ kovepaarâ kuuvij viärdádâllâm várás. Puáris čuovâkuuvijd puáhtá uuccâđ meiddei Finnast tâi Finna Street -ucâmáin.

Onnâ!

Uáppáásm säämimuseo anarâššáid já nuorttâlâid lahtojeijee viermičáitálduvváid. Maggaar tiäđu sämmilii kulttuuräärbist čáitálduvah sirdeh? Lasseen hárjuttâsâst puáhtá ávhástâllâđ Samiske stedsnavn (säm. sämmilâš päikkinoomah) -kárttáin, mii lii Google My Maps -oohtânkiäsu sämikuávlu päikkinoomâin nomâlâsân paaihij algâalgâlijn sämikielâlijn nomâiguin.

HÁRJUTTÂS 3

Muusik enâdâh

Heivee: Muusik, kielah já kirjálâšvuotâ
Pištem: 45 min:d
Mittomeeri: Ovdediđ uáppei kulttuurlii luuhâmtááiđu, movtijdittiđ tulkkuđ muusik kulttuurlijd merhâšuumijd
Materialeh:

- Valmâš pittálisto iävtuttâssân:

Hárjuttâs:
Hárjuttâs puáhtá porgâđ ohtuu tâi oovtâst paaráin. Valjiđ valmâš tâi jieš čuákkejum pittálistoost oovtâ pitá kuldâlemnáál já analysistemnáál. Pitá kuldâlem maŋa jyehi uáppee tâi paarâ čáálá suullân oovtâ siijđo kukkosii čalluu tâi ráhtá juurdâkáártá, mast suogârdâllojeh ovdâmerkkân čuávuvááh koččâmušah:

- Puáhtá-uv pitá soijiđ mottoom tiätu sajan?
- Kuás pittáást joteh, moonnâmääigist, tääláá ääigist vâi puátteevuođâst?
- Maggaar maainâs pittáást tuu mielâst lii?
- Maggaar tubdâmušah pittáást láá? Mii vaaigut ton šoddâmân?
- Kiän keččâmkuávlust pitá maainâs muštâluvvoo?
- Lii-uv pittáást miinii viestâid?
- Kiäin tun halijdiččih jyehiđ tâi kuldâliđ pitá?

Čuđeh
šuoŋâ já säänih Mikkâl Morottaja, Niki Rasmus kuást. Niki Rasmus, Tuupa Records Oy (Lávdásteijeeh: Amoc, Heidi Gauriloff, Niki Rasmus)

Giđđajoga báldu
šuoŋâ já säänih Niillas Holmberg, heiv. Roope Mäenpää já Jussi Isokoski, kuást. Tuupa Records Oy (Lávdásteijee: Niillas Holmberg ja Roope Mäenpää)

Luonddu giella
šuoŋâ já säänih Ailu Valle, pyevt. Tatu A. kuást. Tuupa Records Oy (Lávdásteijee: Ailu Valle)

Muhtumin
šuoŋâ Hildá Länsman, säänih Hildá Länsman, heiv. Sauli Laiho, Teho Majamäki, kuást. Bafe's factory (Lávdásteijee: Solju)

Määtklaz
šuoŋâ já säänih Heidi Juliana Gauriloff, Niki Rasmus, Ivor Vainola (lávdásteijee: U'lljan & Saauj Cool Band)

Muõttčââ'lm
čáállám Anna Lumikivi, kuást. Tuupa Records Oy (lávdásteijee: Suõmmkar)

The Reindeer Herder's Joik
čáállám Jon Henrik Fjällgren, pyevt. Mattias Andréasson, kuást. Sony Music Entertainment Sweden (lávdásteijee: Jon Henrik Fjällgren)

We Are Still Here
šuoŋâ já säänih Sofia Jannok, pyevt. Sofia Jannok já Henrik Oja kuást: Songs To Arvas (Lávdásteijee: Sofia Jannok)

Onnâ! Uáppáásm Oktavuohta.com -siijđoi sämmilâš muusikáárbán máttááttâsâst sehe nuorttâsämmilâš leu'dd-muusikärbivuáhán Sämmilii Muusikakatemia nettisiijđoin. Uáppáásm lasseen tahheevuoigâdvuođâi kevttimân máttááttâsâst Operight.fi-siijđo Tarbâšuvvojeh-uv muusik čuojâtmân oppâtijmeest loveh? -koččâmušân (suomâkielân).

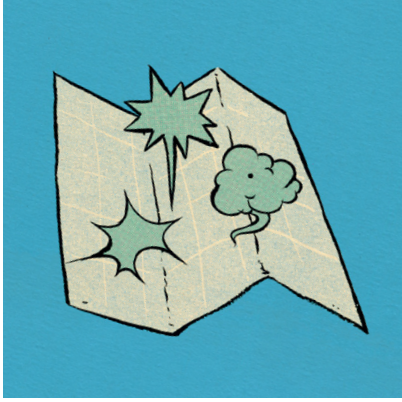

HÁRJUTTÂS 4

Jienâenâdâhkárttá

Heivee: Muusik, historjá, pirâstiätu
Pištem: 45–90 min:d
Mittomeeri: Movtijdit pirrâs já kulttuur luuhâmtääiđu ovdánmân, aldapirrâs aaicâdmân sehe kulttuur já pirrâs koskâsii vuáruvaiguttem suogârdâlmân

Materialeh:
- Puhelin tâi eres piergâs, mast lii máhđulâšvuotâ paddimân
- Valmâš digitaalliih kárttávuáđuh

Hárjuttâs:
Maggaar jienâin jieijâd aldapirrâs jienâenâdâh hamâšuvá? Uápásmiđ oovtâst Suomen Akustisen Ekologian Seura paijeentoollâm jienâenâduvváid čujottâsâst kartta.aanimaisemat.fi. Valjiđ kartta.aanimaisemat.fi -viermisiijđost oovtâ fáádá jieijâd juávkun já paddiđ škoovlâ tâi pääihi aldapirrâsist fáádán heivejeijee čáittus. Tastmaŋa jienâčáittuseh lasettuvvojeh viermisijđoid já jienâenâduvâin savâstâlloo oovtâst. Ravvuuh jienâčáittus lasseetmân kávnojeh viermisiijđost.

Savâstâllâm toorjân puáhtá anneeđ ovdâmerkkân čuávuváid koččâmušâid:
- Maggaar jienah aldapirrâsist kullojeh?
- Mii jienâid lii faste, mielâkiddiivâš, paldee, mielâstittee tâi muččâd?
- Mii jienâenâduv jienâin lii ulmuu tovâttem, já miigâs luándu pyevtittem?
- Mii tii paddim jienâi käldein lii šoddâm vuossâmužžân, mii majemužžân? Moh tahheid láá vaiguttâm šoddâmoornigân?
- Maggaar “jienâttes” piirâs lii kuullâđ?
- Láá-uv jienah muttum tuu aldapirrâsist já jis toh láá, te maht já mondiet?

Onnâ! Puávtáh uápásmiđ meiddei Suomâ maailmärbičuosâttuvâi seervi siijđoin Merâčudduu suollui sehe Verla muorâsaijeemruustig já kartoŋkfabrik jienâenâduvváud čujottâsâst: maailmanperinto.fi/materiaali sehe Aanaar kieldâ čuággim njálmálii ärbivyehiarkkâdâhân Tarinoiden Inarin

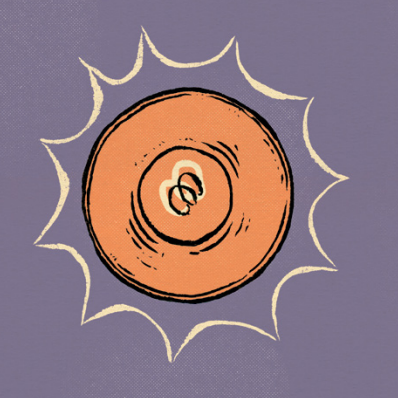

HÁRJUTTÂS 5

Suoivuuh já čuovah -čuovâtaaiđâtyeji pirrâsist

Heivee: Kovetaaiđâ, pirâstiätu, muusik, historjá, arâšoddâdem já ovdâmáttááttâs
Pištem: Teemapeivi tâi kuhheeb proojeekt
Mittomeeri: Läiđee päikkifeerim esteetlâš aaicâdmân já tulkkumân, háárjut mittokaava aicâdem já pirrâs luuhâmtáái đu, läiđee uáppeid kreatiivlâšvuotân já jiešolgospyehtimân
Materialeh:

- Stuorrâ laakaan tâi čoođâčyevvee lasâlijne
- Bluetooth-škaajân (valjimiävtulâš)
- Jieškote-uvlágán (uđđâsistonnum)elementeh, tegu mielkkipuurkih, vanneepimepuurkih, hiivsigpááppárruláh jna.
- Eres materialeh, tiiŋgah já faardah main lii čielgâ häämi, tegu pääluh, uccâ figureh tâi eres rekvisiit
- Luándust kavnum amnâseh, tegu keeđgih, paaccâheh, luovâs uávsih tâi loostah
- Jieškote-uvivnásiih já -stuárusiih čuovâkäldeeh, tegu lummolaampuh, led-čuovah, juovlâčuovah, huksimčuovah, jyelgičuovah jna.
- Folio, sellofaan (meiddei jieškote-uv iivnijn) tâi eres čuovâ spejâlistee material lase-efektij, tegu lihâstâs, rähtim várás
- Pyeremus loppâpuátusân piäsá ovtâstitmáin jieškote-uvstuárusijd čuovâkäldeid ovttáin stuorrâ čuovâkäldein

Hárjuttâs:
Teemapiäiván suáppee hárjuttâsâst vuáijoo jieijâs päikkisajan já aldapirrâsân čuovâtaaiđâtyeje peht. Munehárjuttâssân savâstâlloo já suogârdâlloo oovtâst, magarijd aaicâdmijd jieijâs aldapirrâsist puáhtá toohâđ. Maggaar jieijâs päikkikodde tâi rähis enâdâh lii tubdâđ, uáinič tâi kuullâđ?

Munehárjuttâssân juáháš puáhtá pääihist tâi aldapirrâsist

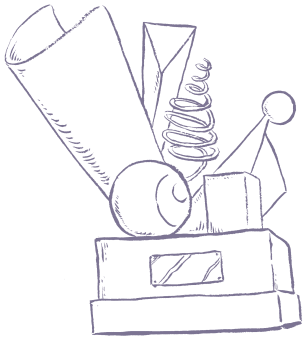

kavnum oovtâ tehálii tiiŋgâ. Tiŋgâ puáhtá leđe ovdâmerkkân kukse, keđgi päikkišiljoost tâi miinii muide olssis tehálijd. Teemapeeivi aalgâst savâstâlloo uccâ puddii verd aaicâdmij pirrâ uccâ juávhuin. Tiŋgâiguin puáhtá ávhástâllâđ meiddei eidusii hárjuttâs uássin.

Teemapeeivi lasâlijne tuáhá suunâttâlloo já huksejuvvoo jieijâs aldapirrâs, enâduv tâi päikkikode čaittâleijee tyeji. Tyeji čáittoo kággá nube peln sierâ čuovâkäldeiguin suoivâteatterteknik vuovvijn. Porgâm ääigi keččâluvvoo, maht sierâ čuovâkäldeeh reagisteh jieškote-uvlágán materialáid, čuováid, haamijd já lihâstâssáid.

Tuojijn puáhtá ovtâstittiđ eres máttááttâsmaterial hárjuttâsâid, tegu Muusik enâdâh tâi Jienâenâdâhkárttá -hárjuttâs, já návt tyejeest finnee maŋgâáiculii. Tyeje puáhtá kuvviđ videon tâi čuovâkovveen proojeektpeeivi loopâst. Digitaallii tyeje puáhtá luođiđ ovdâmerkkân škoovlâ viermisijđoid tâi škoovlâ YouTube-kanavan. Hárjuttâs puáhtá olášuttiđ meiddei ohtâsávt oles uáppeejuávhoin tâi juáhásiđ uccâ juávhoid, kuás loppâpuáđusin šaddeh sierâlágán aassâmkuávluh, enâduvah tâi pirrâseh.

Onnâ!

Hárjuttâsâst puáhtá ávhástâllâđ päikkisaajeest kavnum čuovâkuvijguin tyeje tutkâmist. Uccâ párnáiguin hárjuttâs puáhtá olášuttiđ mainâstem peht, kost uásálisteeh muštâleh uánihis mainâsijd šaddee tyejeest – kii pirrâsist áásá? Mii pirrâsist tábáhtuvá? Rävisolmooš čáálá mainâsijd muušton já loopâst toh lohhojeh oovtâst jiänusân savâstâlmáin.

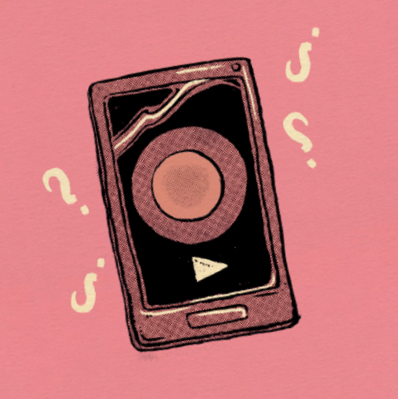

HÁRJUTTÂS 6

Muu ärbi

Heivee: Kielah já kirjálâšvuotâ, eennâmtiätu, kovetaaiđâ, muusik, siärvádâhoppâ, káidusmáttááttâs
Pištem: 60–90 min:d
Mittomeeri: Pyehtiđ uáinusân já pajediđ uáppei perustume ellee kulttuuräärbi kuáttá, nanosmittiđ uáppei kulttuurlii maaŋgâmuáđusâšvuođâ tubdâmuš já kulttuurlii pirrâs luuhâmtááiđu
Materialeh:

- Moobiilpiergâs, mast lii videokuvvimmáhđulâšvuotâ

Hárjuttâs:
Hárjuttâsâst aldanuvvojeh páihálâšvuotâ já uáppei jieijâs kulttuurärbi sosiaallii media peht. Uápásmiđ aalgâst fáádán keččâmáin oovdânpyehtimvideoid nuorâi ellee kulttuuräärbist Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura YouTube-kanavast tâi keččâmáin Sämitige siijđoin sämikielâi kielâuápisteijei oovdânpyehtimvideoid. Lasseen pyehtivetteđ uápásmiđ uáppeiguin sijjân mielâkiddiivâš sosiaallii media vaigutteijeid sehe savâstâllâđ, maggaar kulttuuräärbi somevaigutteijeeh sirdeh ovdâskulij?

Videoi vuáđuld puáhtá suogârdâllâđ ovdâmerkkân čuávuváid koččâmušâid:

- Mii lii tunjin tehálâš ärbi? Mondiet?
- Maggaar äärbi tun juáváh skipárijdâdguin tâi eres aldaas ulmuiguin? Maggaar ärbi ovtâstit tii?
- Mondiet kulttuuräärbi siäiludem já vuorkkim láá tehäliih?
- Maggaar rooli kielâst lii äärbi uássin? Savâstâllâm kihtâlâssân puáhtá uápásmiđ musikkár Ailu Valle sahhiittâlmân fáádá pirrâ

Kietâčäälliđ já kuvviđ ohtuu tâi uccâ juávhuin oovdânpyehtimvideo jieijâd kulttuuräärbist. Videoh pyehtih leđe uániheh, muáddi miinut kukkosiih (2–4 min) já toh pyehtih meiddei leđe stiijlâ tááhust jieškote-uvlágáneh – riemmâđ äššitobdee roolin, oovdânpyehtiđ ellee ärbivyevi mađhâšeijee keččâmkuávlust tâi rähtiđ humoristlii uánihis uđđâs ellee ärbivyevi pirrâ.

Háástu puáhtá olášuttiđ jieijâs someprofiláin tâi rähtimáin luokan ohtâsii someproofiil ovdâmerkkân TikTokân, Instagramân tâi eres sosiaallii media vuáđun. Loopâst videoid puáhtá jyehiđ háštágáin #muuarbi.

Muulsâiävtulávt videoid puáhtá lasettiđ luoka ohtâsii čiävus sosiaal media vuáđun, kuás videoh láá tuše luoka uáinimist.

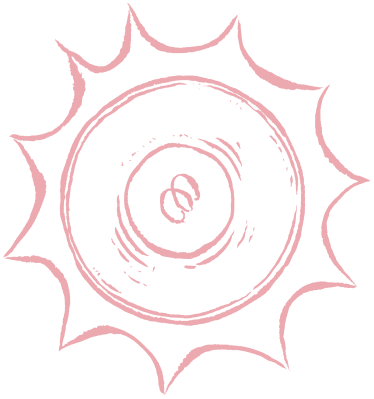

Muu kulttuurpiirâs já -ärbi lii máttááttâsmaterial, mii siskeeld 6 sierâlágán hárjuttâs sämmilii kulttuuräärbi já kulttuurpirrâs oppâmân. Material siskáldâsliih teemah tuárjuh uáppei kulttuuräärbi já kulttuurpirrâsij maaŋgâmuáđusâšvuođâ tubdâm, nanosmiteh kulttuuridentiteet ovdánem sehe ovdedeh kulttuurpirrâs luuhâmtááiđu. Almostittem ulmen lii movtijdittiđ máttáátteijeid sehe šoddâdeijeid väldiđ kulttuurärbi- já kulttuurpirâssoddâdem máttááttâs uássin. Máttááttâsmateriaaláin puáhtá ávhástâllâđ sierâlágán máttááttâsjuávhuiguin já heiviittiđ älkkeht meiddei arâšoddâdem tâi kielâpiervâltoimâm uássin.

Suomen Kulttuuriperintö-kasvatuksen seura

KAIKKIEN KAUPUNKI!